

SOCKENSTRUNT

FRÖSUNDA HEMBYGDSFÖRENINGENS KVARTALSTIDSKRIFT

Grundad 1978

Nr 1 2012

Bussig läsning:

Till skolan utan buss sidan 2

Bussen, chauffören & minnena sidan 3

Skolbussen rullar vidare sidan 4

Det populära diket sidan 6

Hembygdsföreningen firade sidan 7

Bok om runor sidan 8

Ljus över Långhundraleden sidan 9

Nya gravplatser sidan 10

Från Frösunda till Västbanken sidan 11

Julmarknaden baksidan

Till skolan utan buss

När skolan låg i Frösunda behövdes ingen skolbuss. I stället behövdes energi för att orka gå själv. Och den energin har Bertil Stolpe kvar efter mer än 90 år i Frösunda.

En kall eftermiddag, i en av de sista dagarna i januari, styr jag mina steg mot Fågelsunda 12. Vägen som leder dit har trampats och åkts i långa tider. Skymningen börjar komma och dimman har lagt sig över åkrar och gården ned mot Mörtsjön. Himlen är svagt rosafärgad.

Mot den vyn blickar huset med sina fönsterögon i skogskanten, där Signe och Bertil Stolpe bor. Snön avslöjar spår efter skidor som gått och kommit. Nittioårige Bertil är alltså hemma efter en skidtur över gårderna.

Tomten vakar vid ingången till huset. Hans säck verkar inte helt tom efter julens arbete. Jag knackar på och välkomnas in av Bertil och Signe. Det sprakar av veden i järnspisen. Signe har tänt ett välkomnande ljus på köksbordet.

Vi slår oss ner för att samtala om gamla tider. Jag är nämligen nyfiken på hur Bertil tog sig till skolan när han var barn.

Bertil bor idag granne med sitt barndomshem, och det var därifrån resan började. Ja, någon resa var det ju kanske inte. Bertil fick använda apostlahästarna, det vill säga gå till fots, för att komma till skolan.

Han började skolan 1928. Då fanns det fyra skolor i Frösunda. Torsholma skola låg vid korsvägen mot Gottröra. Det gula huset ligger i dag bakom ett rött plank där.

Sunnanå skola låg ändes den lilla vägen som går in alldeles vid Sunnansskog, det gamla ålderdomshemmet. Huset ligger fortfarande kvar ändes vägen, alltså utmed vägen. För ändes vägen heter det i Frösunda. I småskolan gick man i två år.

Sen flyttades man upp och gick då i Åvasta skola eller Kyrkskolan. Åvasta skola är det stora huset som ligger lite högt, in på Gottröravägen, på öster sida, strax söder om infarten till Tarby. Den kallades ibland "Klippskolan" eftersom blåbandslokalen Klippan låg på andra sidan vägen. Och Kyrkskolan

låg vid kyrkan i den byggnad som i dag heter Frösundagården.

Ett annat begrepp för hur saker och ting förhåller sig är nedsocknes och uppsocknes. Gränsen går söder om Torsholma. Bertil, som bodde strax norr om den södra infarten mot Rolsta, bodde alltså uppsocknes. Då gick man i småskolan i Torsholma skola. Bodde man nedsocknes gick man i Sunnanå skola. När man flyttades upp fick barnen från uppsocknen gå i Åvasta skola, och barnen från nedsocknen i Kyrkskolan.

När Bertil skulle flyttas upp hade det kommit till familjens kännedom att lärarinnan i Åvasta var lite besvärlig. Bertils pappa talade för sina barn så de fick börja i Kyrkskolan i stället. Där fick de gå kvar i fyra år.

Eftersom det var ovanligt med cyklar i början av Bertils skolgång så var det bara att packa ryggsäcken till lunch och springa iväg. Lunchen bestod av limpskivor med tjockt äppelmos att stryka på. Ibästa fall kunde äppelmoset bytas mot smörister med flickorna från bondgårdarna.

- Hur lång tid tog det att gå? undrar jag med tanke på mina egna promenader till Frösundagården. Jag bor nämligen granne med Bertil och för mig det tar väl en halvtimme att gå.

- Det tog inte lång tid, säger Bertil, tio till femton minuter. Vi var kvicka i benen och sprang en del av vägen. Ibland kunde vi ha tur. Då kunde det komma häst och vagn, eller häst och släde på vintern, för att åka med mjölk till tåget. Då kunde vi få åka med.

Vägen såg lite annorlunda ut då. Då var den mycket smalare och belagd med grus. På senare år har den breddats, och först fick den oljegrus för att till sist bli asfalterad. Innan asfalten kom förvandlades vägen till isgata på våren. Det var vid snösmältningen. Då åkte skolbussen i diket titt som tätt.

Raksträckan från Torsholma och ända fram till Söderby vägskäl i Lindholmen, breddades åren 1934 - 1935, då Bertil var konfirmand. Det var under en tid av arbetslöshet. Då kom så kallade AK-arbetare och byggde

Frösunda kyrkskola 1930. Bertil Stolpe (1) tillsammans med klasskamraterna Macke (Malkom Jansson 2), Bengt i kvarn (Bengt Karlsson 3) och Erik i Inverness (Erik Jansson 4) blev en gång jagade av Nolle (Arnold Fredin, ej på bild) när de retade honom på hemväg från skolan.

om vägen. Bönderna stod för häst och tippkärror. Det fanns inga bilar att använda då. Och när vägarna skulle grusas och lastbilar började bli vanliga var det ändå bättre med häst och tippkärror. Lastbilarna kunde inte tippa, så man var tvungen skotta ut sanden för hand.

Bertil verkar ha varit ett väldigt beskedligt barn, men en gång när han var på hemväg från skolan tillsammans med Macke (Malkolm Jansson), Bengt i kvarn (Bengt Karlsson) och Erik i Inverness (Erik Jansson), fick de se Nolle (Arnold Fredin), gå och plöja nära vägen. Då började de sjunga "Nolle, Nolle, stekte fläsk, artonhundranittisex". Nolle, som var lättretad, släppte tömmarna och jagade dem hemåt.

Vid Gottrörainfarten låg affären Karlbergs handel. Den fanns kvar ända till 1972. En gång samlade de ölflaskor, som gick att panta, och köpte en hel påse kola för pengarna.

Annars var det arbete som gällde för Bertil efter skolans slut. Bertils pappa hade trädgårdsmästeri där Bertil måste hjälpa till och rensa ogräs. På vintern skulle han hugga ved. Någon tid att träffa kamrater efter skolan fanns inte.

Flera av Signe och Bertils barn har också gått i dessa skolor. Men då var det cykel som gällde. Och på vintrarna spände sönerna Roland och Ronny på sig skidorna och skidade över gårderna och Mörtsjön till skolan i Åvasta.

I början på 1970-talet började skolbussen att köra, men bara mellan Lövsta och Lindholmen i början. Då fick Signe följa barnen till busshållplatsen vid Gottröravägen, dit Bertil, Bertils far och Bertils farfar sprungit på grusiga vägar för att gå i Torsholma skola som idag ruvar på minnen från en svunnen tid, i lugn och ro, bakom det röda planket.

Margareta Hellsten

Foto Margareta Hellsten

Bertil Stolpe har bott vid Villesborg hela livet och bor där fortfarande med sin fru Signe.

Bussen, chauffören och minnena

För de Frösundabor som åkte skolbuss på 1970- och 1980-talen så var det nästan alltid samma chaufför som körde. Det glömmer de aldrig, och inte han heller.

När skolorna lades ner i Frösunda så började skolbussarna gå till Gustav Vasa-skolan i Lindholmen som byggdes 1969. Då var det inte SL som körde, utan Tusses buss med högkvarter i Kårsta. Fast Tusse hette inte Tusse, utan John Ture Emanuel Eriksson.

En av de mest kända busschaufförerna under många år hette Palle. Men det hette han förstås inte alls, utan Hans Palmekrans. Under senare år har han bland annat varit känd som ordförande i Frösunda hembygdsförening.

Han minns mycket från sin busstid, och kommer fortfarande ihåg de flesta skolbarn från den tiden.

1973 integrerades bussarna i SL:s bussnät och blev en allmän buss från att ha varit en exklusiv skolbuss.

Någon gång i mitten av 1980-talet tog SL över skolbussandet. Dittills hade skolbussen varit en social inrättning med samma buss och chaufför varje dag. Men då försvann den trygga kopplingen till en lokalt engagerad chaufför som alltid körde. Innan dess hade chauffören full koll på vilka barn som steg på. Om någon saknades kunde han vänta en stund, eller fråga om "Nisse var sjuk i dag".

Den mänskliga kopplingen försvann, eller i varje fall minskade betydligt, när SL började köra med mycket större antal chaufförer som inte rotar sig lika starkt på linjen.

Foto Bussmickie www.bussmickie.se

En "Tussebuss" vid Gustav Vasaskolan i Lindholmen 5 maj 1994.

Foto Leif Möller, Vallentuna bildarkiv

Tusses buss var ett begrepp i bygden, och Tusse själv körde också bussar i olika sammanhang. Här är han i sin naturliga miljö, vid förarplatsen i bussen år 1995.

En vinterdag någon gång runt 1980 gick kylslangen av när den barnfyllda bussen passerade Kalle Nattvakt, eller Karl Karlsson som han egentligen hette. Han bodde vid avfarten till Grebylund som kanske heter Gräbbelund. Namnförvirringen fortsätter. Lantmäteriet kallar platsen Gräbbelund medan kommunen anger postadressen där till Grebylund. I text som kommunen själv publicerat på nätet förekommer

Grebbelund och Gräbbelund med bara några raders mellanrum i samma text om Vreda i Frösunda socken.

Men ändå var det där, vid järnvägsövergången som kylslangen gick sönder. Palle var tvungen att stanna bussen som var full med skolbarn. Han visste att det strax skulle komma ett tåg, så han rusade till spåret och lyckades stoppa tåget, och få med alla barnen så att de kom till skolan i tid.

Och det hände mycket annat som inte var planerat. Vallentuna församling hade under många år en församlingsassistent som hette Sonja Blomqvist. En mycket snöig dag var vägen dåligt plogad och hon mötte bussen vid Karlbergs handel som låg vid avfarten mot Gottröra. Den plogade vägbanan där var så smal att bilen och bussen inte kunde mötas, men båda fick stoppa på sina fordon.

Palle, som körde bussen, ropade då till henne:

- Kör ut, av vägen, ut i hagen!
- Men då fastnar jag ju och kommer inte tillbaka till vägen igen! ropade hon förtvivlat.
- Det gör inget, sa Palle, jag drar upp dig!

Hon gjorde som han sa, och bussen kom förbi. Sedan kopplade Palle en vajer till bilen och drog upp den. När allt var klart tyckte hon att det var jätteroligt.

- Kan vi göra om det? föreslog hon.

Bertil Hellsten

Foto Bertil Hellsten

Hans Palmekrans, en gång mest känd som Palle av bygdens skolbussresenärer.

Skolbussen rullar vidare

Skolbussen har egentligen inte varit en skolbuss på länge. Vem som helst får åka med den. Ändå kallas den fortfarande skolbuss, för det är den ju i alla fall.

Det regnar. Jag sätter på mig stövlar och regnjacka och ger mig ut i mörkret. Klockan är snart halv åtta och skolbussen är på väg. Det är mörkt ute. Är det någon där? Jag ser något ljust nere vid marken. Hej, säger det. Jag hoppar till. Det är Love Rambring som står och ruvar i mörkret. Så hoppas jag också att mina nyförvärvade hönor ska göra i vår. Från höns huset hörs tuppen gala. Morgonljuset är på väg.

Love, som går på vid Rilstavägen, berättar att han har en ficklampa med sig för att kunna signalera till bussen. En gång körde den förbi, eftersom det är svårt att se folk vid busshållplatsen vid den här tiden på året.

Till norra Frösunda har nämligen inte civilisationen kommit ännu. Vi har inga gatlykter. Och det är vi tacksamma för. Istället kan vi njuta av fantastiska stjärnhimlar.

Vi kliver på. Love sätter sig längst bak i bussen. Där har han sin klasskamrat Viktor från Fågelsunda. Jag frågar om de tycker att det går bra att åka skolbuss? Det tycker de, men rättar mig och säger att det inte är någon skolbuss utan en vanlig buss. Än så länge har de aldrig hamnat i diket med bussen men de antyder att den hamnar där ibland. Annars är det glest med passagerare. Några äldre killar sitter lite längre fram. En är från Fågelsunda.

Bussen stannar inte förrän vi är nere vid Frösunda kyrka. Då har vi passerat Inverness och Bergsten. Love och Viktor berättar att ingen brukar gå på vid Inverness.

Vid Frösunda kyrka kliver Lina på. Hon bor vid Lövsta. För att komma till buss 661, som går till Lindholmen, måste hon först ta buss 668 ner till Frösunda. Där får hon byta.

Sen är det Grebylund som står på tur att stanna vid. Där stiger Rebecka på. Hon bor i Solsta och får gå en halv kilometer fram till busshållplatsen. Rebecka har bott i Frösunda i fem år och tycker att det kanske är lite väl långt ut på landet. Tidigare bodde hon i Skåne, men det hörs inte. Den dialekten har hon lagt bort under dessa fem år men tar fram den när hon talar med släkten i Skåne.

Busschaufför för dagen är Sven. Han är utlånad till buss 661 för dagen på grund av personalbrist. Han kör annars i Märsta men har kört här då och då så han känner vägarna. Jag undrar om barnen sköter sig i bussen.

- Det kunde vara bättre, säger han. De studsar runt i bussen, men det gjorde jag också när jag var ung.

Jag minns när mina barn åkte skolbuss. Då var det samma chaufför dag ut och dag in. Det var Hans Palmekrans. Det visste ingen att han hette, men "Palle" visste alla vem det var. Han kunde namnet på varenda barn och han höll pli på barnen. Om barnen inte satt still så stannade han bussen

Foto Margareta Hellsten

Klasskamraterna Viktor och Love på väg till Gustav Vasaskolan med skolbussen en mörk och regnig vinterdag

tills alla satt ner. Det var inte alltid så populärt.

Palle körde Tussebuss som då körde åt kommunen. Det här var i slutet på sjuttioalet.

Nu närmar sig bussen Gustav Vasaskolan i Lindholmen. Där går alla låg- och mellanstadiebarn av. Ingen mer klev på under resan denna mörka morgon i december.

Medan morgonen ljusnar så har regnet övergått till snö. Stora blöta flingor som virvlar runt i blåsten. Bilarna avlöser varandra på Gustav Vasaskolans infart. Det ena barnet efter det andra släpps av. Föräldrar kommer stretande med barnvagnar och barn. En del ska lämnas vid skolan och andra ska till förskolan. Skolklockan ringer. En ny skoldag har börjat.

Margareta Hellsten

Foto Berit Hellsten

Skolbussen är alltså ingen skolbuss utan SL-bussen 661. På hemvägen mot Kårsta stannar den vid Frösundagården, gamla kyrkskolan.

Det populära diket

Tidig morgon torsdagen den 8 december 2011. Temperatur ca minus 2, klart väder och resultatet blev glashala vägar. Dåliga förutsättningar för de stora ledbussar som ersatte Roslagsbanan sedan någon vecka tillbaka. Halkbekämparna ryckte ut redan klockan 03:00 men har som prioritet ett att salta storvägarna. Våra småvägar norr om Frösunda hanns inte med innan storbussarna drog igång sin trafik.

En buss som körde söderut förbi Rolstainfarten kom ner i svackan före kvarnen, mitt framför Persdal, där det troligtvis var ett möte. Föraren körde så nära väggkanten han vågade för att skapa utrymme för mötet. Varma däck på is gjorde att allt väggrepp försvann och bussen gled sakta ner över asfaltkanten. Där var det mjukt och bussen fastnade. Om det fanns passagerare i den bussen vet jag inte.

Strax före 07:00 startade norrgående buss från Frösunda och förväntade sig

att möta sydgående buss före Gottrörakorset. Men ingen buss kom, så bussen fortsatte färden fram till kvarnen där föraren såg sydgående buss som stod stilla nere i svackan.

Föraren uppgav att han försökte få kontakt, men det gav inget resultat, så han fortsatte nerför backen. Väl nere så fanns det stor möjlighet att ta sig förbi, men då måste vänsterbackspegel fällas in. Föraren stannade, öppnade fönstret för att komma åt att vrida in backspegeln, och naturligtvis blev det en stillsam sidledes glidande rörelse ner till höger dike.

De som bor i området vet att detta dike är djupt, väldigt djupt. Liggande med kraftig slagsida tog sig förare och en ung och vig passagerare ut genom förarplatsfönstret.

Inga skadade, men två bussar som totalblockerade vägen. Sedan tillkom ytterligare en stor ledbuss som kom söderifrån, och totalt ovetande körde

ända fram till olycksplatsen. Den kom naturligtvis varken fram eller tillbaka. Att backa upp för backen med denna halka var inte att tänka på innan halkbekämpning var gjord.

Två saltbilar anlände vid niotiden, och den buss som kom sist ner kunde backa upp så bärgningsbilen kunde börja sitt arbete. Bärgningen var pysslig värre och tog tid. Men vid 11:40 så kunde trafiken släppas fram.

På fredagsmorgonen noterades att det halkbekämpats med sand, och halkan var under kontroll.

Mycket av det som skrivits här är hörsägen, och till viss mån ett resultat av egna iakttagelser som kanske inte riktigt övenstämmer med de inblandade personernas upplevelser.

Och detta var inte enda gången under vintern som både bussar och bilar fyllde dikena där.

Bosse Jakobsson

Foto Bosse Jakobsson

Hembygdsföreningen firade 35 år

I slutet av oktober var det dags att ställa till fest för att fira att det är 35 år sedan föreningen bildades. Det var roligt att ordna med fest nu när Frösundagården har rustats upp. Köket med den nya diskmaskinen underlättade mycket, ny kyl och frys samt de nya värmeugnarna gjorde allt så mycket enklare. De små rummen och brasrummet är nu också trivsamt inredda.

Redan vid entrén möttes gästerna med ett glas bubbel samt sång och dragspel med Linda och Björn Rapp. Därefter bjöds det en härlig middagsbuffé som Sunnanskog hade komponerat, massor av god mat, gott vin samt öl och vatten. Linda och Björn underhöll till och från under middagen.

Owe Eklund framförde sjungande en rolig sammanställning av vad hembygdsföreningen sysslat med under åren som gått. Därefter blev det lite allsång också, skriven av Owe, som handlade om det fina med att bo och leva i Frösunda. Bertil Hellsten bidrog även med en sång

framförd på fornnordiska. Lite svår att förstå, men han var vänlig och sjöng den även på ”nutidska.”

Efter maten var det dags för kaffe och goda tårtor som Berit på Sunnanskog hade bakat. Under kaffet blev det mer underhållning med Linda och Björn som har en förmåga att få med alla på ”tåget”. Det blev mycket sång och många skratt när vi i övre medelåldern med fjäderboa kring halsen lekte tåg, tutade på kommando samt vilt skakade på plastfrukter fyllda med risgryn, allt för att hålla takten.

Kvällen fortsatte i glädjens tecken och många var de som tog tillfället iakt för svängom på dansgolvet. I brasrummet visade Bertil Hellsten ett bildspel från det att hembygdsföreningen startade och framåt. Det väckte många roliga minnen.

Jag vill tacka alla som gjorde denna kväll till ytterligare ett trevligt minne i hembygdsföreningens historia!

Kerstin Lindeberg

Foto Bertil Hellsten

Vallentunas äldsta ord: En bok om runor

Barn är ofta nyfikna och ställer ibland knepiga frågor när de vill veta mer. I skolan hade Rasmus hört fröken berätta om runor och runstenar. Därför sade han en dag när vi träffades:

- Du morfar, fröken pratade om runstenar i skolan. Varför använde dom så konstiga bokstäver? Kan du förklara det för mig?

Rasmus lyssnade på min förklaring. Han visste att jag skrivit några böcker tidigare och tyckte att det var på sin plats att jag skrev en bok om runor åt honom.

- Du kan ju så mycket om runstenar, sade han.

Morfar stod plötsligt inför en verklig utmaning. Det blev först ett häfte om runor och runstenar som Rasmus fick, men det slutade med att det blev en riktig bok om runor och runristningar i Vallentuna.

Den är nyligen utgiven av Vallentuna kulturnämnd i samarbete med Vallentuna hembygdsförening och heter "En bok om runor och runstenar i Vallentuna".

Boken riktar sig i första hand till barn och unga, men kan även läsas av

vuxna som är intresserade av runor och runristningar.

Vallentuna kommun är känd för att ha ovanligt många runristningar och åtskilliga av dem berättar fåordigt om händelser som inträffade för cirka 1000 år sedan. I boken möter vi Ulfs släktingar som byggde en bro och vi får veta en del om en båtolycka på Holms hav. Vi får också veta hur personer är släkt med varandra och att man ställer i ordning två tingsplatser i Vallentuna under 1000-talet och mycket annat.

Det finns inte två runristningar som är lika. De äldsta är mycket enkelt utförda medan många av de yngre kan betraktas som konstverk med invecklade runslingar som flätas i varandra.

Runstenarna har inte alltid stått på samma plats. Ibland har de till exempel flyttats i samband med att man ändrat en vägsträckning. En runsten som ursprungligen stod i Markim återfinns idag borta i Sigtuna dit den flyttades på 1700-talet.

På kyrkogården i Vada står en märklig runsten som verkligen har varit med om något ovanligt. Den restes ursprungligen vid Kusta gård som ligger efter vägen mellan Vada och Vallentuna. Någon gång under första hälft

Runstenen som har använts som gravsten står på kyrkogården i Vada.

Vid Åsta nära Angarns kyrka finns den här vackra runhällen som Öpir har ristat åt Finnvid, Holmger och Hedenvi till minne av Holmgöt.

ten av 1800-talet flyttades runstenen från gården i Kusta till kyrkogården i Vada. Varför den flyttades till Vada vet vi inte säkert. Det var kanske så att den som ägde Kusta gård i mitten på 1800-talet ansåg att runstenen inte hade något större värde. Stenen hade en jämn och slät yta och lämpade sig väl för att användas som material till en gravsten. Det var kanske orsaken till att den till slut hamnade på kyrkogården i Vada som gravsten.

På runstenen har man huggit bort en del av själva runristningen och där i stället huggit in följande:

A. W. Kjellberg, född 17/7 1798, död 7/1 1849

Eftersom delar av runtexten är borthuggen är det svårt att tolka den ursprungliga texten, men som tur är finns en gammal teckning bevarad där hela runtexten finns med. Därför vet vi att det från början stod följande på runstenen vid Vada kyrka:

Ole och Torir och Tova reste denna sten efter Gudmund, en god bonde.

Stenen hade sannolikt rests på 1000-talet av anhöriga till minne av Gudmund. De som reste stenen kan ha varit hans hustru Tova och deras bägge barn Olef och Torir. Gudmund var bonde och levde på 1000-talet efter Kristus. Han brukade troligen jorden som hörde till gården i Kusta.

Vem var då A. W. Kjellberg? Jo, han hette Anders Wilhelm Kjellberg och var gift och hade en dotter. Familjen var bosatt i Vada by. Han hade en militär befattning som kvarter-mästare fram till år 1849, då han avled.

I "En bok om runor och runstenar i Vallentuna" kan man läsa om hur runskriften har utvecklats och vilken roll den haft innan vi började använda bokstäver.

Många runstenar är riktiga konstverk men är idag utsatta för olika hot som det står mer om i boken. Där finns också en rad exempel på hur runristningar kan se ut. Man får veta en del om runstenarna och vad det kan stå på dem.

Nästan alla exempel är hämtade från ristningar i Vallentuna kommun. De är fotograferade i färg där de står i landskapet.

Boken kan du köpa på Vallentuna bibliotek och den kostar 70 kronor.

Svante Berg

Ny bok ger nytt ljus över Långhundraleden

Historikern Tacitus skrev år 98 e Kr om germanerna norr om romarriket. I boken *Germania* nämns svionerna och troligen avsåg han svearna. Dessa utmärkte sig för sina båtar och annat som hörde ihop med båtar och kommunikationer. Tacitus uppmärksammade säkert de vattenburna bygderna.

Långhundraleden ligger i en av dessa bygder som har en lång och intressant historia. Och Långhundraleden går utmed Frösunda sockens gräns mot öster, från Helgö i söder till Lövsta i norr.

När höjder och dalgångar steg upp ur Stor-Östersjön efter inlandsisens nedtryckning, skapades möjligheter för bosättning. Under bronsåldern för drygt 3000 år sedan inleddes bosättningen, och under järnåldern uppstod någon form av storhetstid, kanske då Tacitus kom i kontakt med svionerna.

Jordbruk var en huvudnäring men vattnet gav andra möjligheter, inte minst till kommunikation och utbyte. Uppenbarligen spelade båtarna en viktig roll.

Boken *Nytt ljus över Långhundraleden* behandlar inte bara den historiska aspekten utan också naturförhållanden och hur dessa har påverkat livsbetingelserna. Landhöjningen är ett exempel på detta.

I Arbetsgruppen Långhundraleden, som gett ut boken, samar-

betar 16 hembygdsföreningar från Österåker i söder till Gamla Uppsala i norr.

Arbetsgruppen har varit aktiv sedan 1979 och Frösunda ingår bland pionjärerna genom Jean Bokström. Gruppen har som sin viktiga uppgift att sprida kunskap om leden.

Boken går att beställa från Arbetsgruppen Långhundraleden, Inger & Owe Eklund, Stolp Ekeby 9, 186 95 Vallentuna, 08-512 300 51 eller 073-703 14 46, stolpek@tele2.se.

Ordinarie pris på boken är 250 kronor plus frakt, men medlemmar i Frösunda hembygdsförening (och övriga hembygdsföreningar anslutna till Arbetsgruppen Långhundraleden) kan köpa den för 200 kr vid avhämtning. Vid postleverans tillkommer fraktkostnad.

Jan Wirstad

Boken innehåller mängder av bilder som ger nya perspektiv på vattenleden. Här är en flygbild från Frösunda som togs på 1980-talet. Den visar Billsta i förgrunden och Lövsta längst upp till vänster med den översvämmade Hedderviken till höger.

Nya gravplatser vid Frösunda kyrka

**Frösunda kyrka
kommer att få en
askurngravlund i år.
Du har möjlighet att
påverka var den ska
ligga.**

Foto Bertil Hellsten

Kyrkogårdsförvaltningen har under 2011 tagit fram ett beslutsunderlag för en askurngravlund här i Frösunda. Tomas Hallberg, som är ansvarig tjänsteman, har sammanställt förslagen med hjälp av Mia Andersson, vaktmästare i Frösunda, och Agneta Heine-Ivgren, ordförande i sockenrådet.

De utgångspunkter de har haft för givna förslag har varit:

- Vilka ytor som idag inte används för gravar
- En plats som kan ligga i blickfånget för alla besökare
- En gemensam plantering och urngravlund som är lätt att bygga ut men ändå lätt att sköta
- En utformning som sammanfaller med kyrkogårdens nuvarande karaktär
- Utformningen kan göras på olika sätt. I Vallentuna har man i den första askurngravlund en ganska omfattande gemensam rabatt med sågade stenar, där en bronsplatta med namnen fästs.

I Gävle har man valt liggande gravstenar i gräsmattan, där gravplatsen kan smyckas vid respektive sten alternativt vid en gemensam blomsterhållare.

I Motala har man mindre planteringskullar med natursten runt i ne-

derkant, där namnen sedan ristas in. Planteringskullarna iordningsställs efter hand då behov uppstår.

I Kalmar har man valt att fästa namnskyltarna på en gemensam stempelare och gravplatserna är sedan utplacerade i ett ruttmönster.

I Skellefteå ligger gravstenarna i en grusbädd där blommorna kan sättas i vas eller kruka vid graven.

Detta är bara några få exempel och variationen är oändlig, men det gäller ju att finna något som uppfyller de givna utgångspunkterna.

Från kyrkan finns tre förslag:

A. Det första förslaget till placering ligger till vänster när man passerat in genom stora grinden. Där finns en fri plats mellan kyrkans nordvästra hörn och gravkapellet. Platsen kan utvidgas efter kyrkans norra mur. (Den plats som en tid har varit avstängd för rasrisk av takplåtar). Platsen kommer att synas väl från entrén och vägen.

B. Den andra föreslagna platsen ligger söder om klockstapeln så att den syns när man passerar in i kyrkan. Det här det förslag som förordas av Tomas och Mia. De föreslår också en låg häck på samma sätt som en kistgrav med en gravrabatt. I gräset läggs

gravstenarna på rad och kan byggas ut till flera rader.

C. Det tredje förslaget ligger ännu längre söderut, men i höjd med ingången till kyrkan. Den här platsen ligger öppet och kan ses från båda ingångarna till kyrkogården. Den skymms inte av något stort träd eller av kyrkan och ligger soligt.

Den som har synpunkter på förslagen, alternativt egna förslag, kan ta kontakt med någon i sockenrådet här i Frösunda.

Sven Sognevik

Sockenrådet i Frösunda

Agneta Heine-Ivgren, ordförande
Kerstin Lundkvist
Sven Sognevik
Jean Bokström
Anne-Marie Karlsson
Bernt Wredh
Bengt-Arne Jansson
Annika Wallin
Mia Andersson
Marie-Louise Björk
Anita Roos
Eva Cronsioe, sockenpräst

Från Frösunda till Västbanken

Ida Eklund Lindwall är uppvuxen i Frösunda, och arbetar nu för fred och rättvisa i hela världen. Hennes senaste arbetsplats låg på Västbanken.

I somras spenderade jag tre månader på Västbanken som människorättsobservatör och följeslagare, som det kallas. Och om detta vill jag berätta.

Jag växte upp i Frösunda och bodde här tills jag var nitton. Sedan bar det av till lite olika ställen under studier och jobb: Norrland, Chile, Ryssland, Bolivia, Italien, Tyskland och Georgien.

Eftersom jag har utbildat mig och jobbat inom mänskliga rättigheter och freds- och konfliktkunskap, trodde jag att jag skulle vara någorlunda förberedd på vad jag skulle möta på Västbanken. Jag har tidigare varit fredsobservatör i Georgien där jag jobbade väldigt mycket med internflyktingar, och kände att jag var ganska van vid liknande situationer. Men situationen i Israel/Palestina liknar ingen annan jag har sett.

Som ni kanske vet, så ockuperar Israel det palestinska området (Västbanken och Gaza) sedan 1967 och har alltså ansvar för att befolkningen behandlas väl i detta område enligt internationell humanitär rätt. En ockupation ska per definition vara tillfällig, och i fallet Israel/Palestina kan man väl säga att den är allt annat än tillfällig. 45 år har gått och ockupationen pågår fortfarande. Den är permanent, cementerad, institutionaliserad. Som jag ser det, så finns det inga vinnare i en ockupation. Den tär på människorna, oavsett om man lever under ockupation eller är del av det samhälle som

ockuperar ett annat folk. Det förtryck, den förnedring och den hopplöshet jag mötte – och kände – på Västbanken är svår att beskriva i ord. Men jag vill ändå försöka, och jag vill framförallt dela med mig av den hoppfullhet jag nu trots detta känner.

Men först vill jag bara kort beskriva uppdraget jag hade på Västbanken. Jag var där med Följeslagarprogrammet som det kallas. Det är Kyrkornas Världsråd som sedan 2002 har skickat observatörer till området efter ett upprop från lokala kyrkoledare i Jerusalem, som bad om internationell närvaro för att förbättra situationen för civilbefolkningen i Palestina.

Som följeslagare arbetar man i internationella team i sju orter på Västbanken tillsammans med lokala människorättsaktivister och fredsorganisationer både från Israel och Palestina. Det är ett otroligt givande och samtidigt utmattande uppdrag. Jag rekommenderar det varmt. Om någon skulle bli sugen på att prova på går det att ansöka på www.skr.org/verksamhet/foljeslagarprogrammet.

Uppdraget går ut på att vara internationell närvaro på plats för att minska människorättsöverträdelser mot civilbefolkningen, att visa solidaritet med de israeler och palestinier som arbetar för en rättvis, fredlig lösning på konflikten samt att rapportera till omvärlden om vad som händer i området.

Dagligen såg jag unga soldater behandla barn och gamla illa, enbart baserat på etnisk bakgrund. Palestinier på Västbanken kan inte röra sig fritt, de allra flesta kan inte lämna Västbanken eller ens ta sig in till Jerusalem då staden är avskärmad från resten av området med en 8 meter hög betongmur. Hoppfullhet har svårt att växa i en sådan miljö, men trots allt finns det många initiativ som skapar grogrund för hopp även här.

Ett sådant är den israeliska organisationen Breaking the Silence (Bryt tystnaden), som har startats av före detta israeliska soldater som vill berätta för omvärlden vad som pågår på Västbanken och i Gaza (www.breakingthesilence.org.il).

De samarbetar med palestinier för ett slut på ockupationen och en fredlig lösning på konflikten. Det är med väldigt stora personliga uppoffringar man som israelisk soldat går ut offentligt i israeliska medier och påtalar de grova kränkningar som Israels armé gör sig skyldig till.

En annan organisation som gör ett viktigt arbete är organisationen B'tselem, en israelisk människorättsorganisation. Den startade 2007 ett projekt som gick ut på att dela ut videokameror till civila i det ockuperade området för att sedan samla in vad som filmats och publicera det. På deras hemsida (www.btselem.org/video/cdp_background) kan man med egna ögon se vardagen för många civila palestinier och få information om hur man kan stödja dem i deras arbete (www.btselem.org/about_btselem/make_a_difference).

Jag mötte under min korta tid på Västbanken och i Israel många människor, vuxna och barn, som imponerade på mig djupt med sin styrka att fortsätta arbeta för en fredlig lösning på konflikten i en till synes hopplös situation. Jag känner mig övertygad att så länge de orkar fortsätta så måste omvärlden orka fortsätta stödja dem i deras arbete, och så länge de orkar fortsätta så finns det hopp för en fredlig framtid för Israels och Palestinas barn. Vi kan alla göra skillnad – genom att stödja arbetet för en fredlig lösning via de organisationer som jag nämnt bland andra, genom att sätta press på våra politiker, genom att ta reda på mer om situationen och genom att läsa om och prata om situationen på Västbanken.

Är du intresserad av att veta mer eller få hjälp att engagera dig får du gärna kontakta mig på idaelindwall@gmail.com.

Ida Eklund Lindwall

Frösunda julmarknad 2011

Frösunda julmarknad har hållits sedan hembygdsföreningen startade 1976. Sedan dess har inte mycket hänt:

Stora granhållartävlingen bryter ut strax innan marknaden öppnas. Det är ett sätt att skaffa Frösundas vackraste julgran. De andra granarna är inte vackrast, men ändå så vackra att alla andra granar i hela häradet skamset vissnar så snart man tänt ljusen.

Det har också sålts korb och hemknåpade julklappar och det har fikats i den överfulla Frösundagården. Och framför allt har Frösundas egna spelmän lockat fram julstämningen med sina strängar av olika slag under alla dessa år.

Ungefär så gick det alltså till, både vid julmarknaden 1976 och 2011!

Frösunda hembygdsförenings årsmöte 2012 hålls i Frösundagården den 25 mars klockan 14:00. Välkommen med att arbeta för Frösunda i forntid och framtid!

FRÖSUNDA HEMBYGDSFÖRENING

Styrelse

Kerstin Lindeberg, ordförande	08-512 302 28
Lars Lindstammer, kassör	08-768 45 87
Thomas Björkgren, sekreterare	08-758 51 08
Tommy Hellström	08-512 303 32
Ulla Britt Helgöstm	08-512 300 94
Lars Andersson	070-666 00 41
Ann-Katrin "Anki" Svensson	073-766 11 33

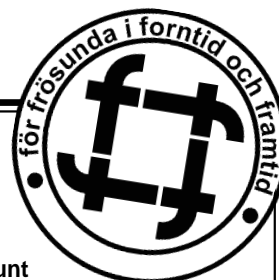
Sockenstrunt

Bertil Hellsten, ansvarig utgivare	08-512 302 54
------------------------------------	---------------

Hemsida www.sockenstrunt.se
Medlemsavgift vuxen 100 kr/år
Plusgiro 80 58 98-4

rolandbus@swipnet.se
l.lindstammer@tele2.se
thomas.bjorkgren@telia.com
tommy.hellstrom@glocalnet.net
ullabritthelgostam@hotmail.com
lars.e.andersson@afconsult.com
braxen10@hotmail.com

bertil.hellsten@telia.com

Sockenstrunt på internet

Förra utgåvan av Sockenstrunt var nr 1 2009. Alla utgåvor från starten 1978 finns att läsa på hemsidan. I de senaste årgångarna är bilderna dessutom i färg där.